

18.9.2025

EOAK/2562/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Anne Ilkka

**TARKASTUS: VANKITERVEYDENHUOLTO, KÖYLIÖN POLIKLINIKKA
26.5.2025**

Tarkastuskohde

Vankiterveydenhuolto, Köyliön poliklinikka

Tarkastusajankohta

26.5.2025

Osallistujat oikeusasiamiehen kansliasta

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Anne Ilkka

Oikeusasiamiehensihteeri Anita Raunio-Rajalin

Osallistujat tarkastuskohteesta

Sairaanhoitaja A

Sairaanhoitaja B

Osastonhoitaja

Ylihoitaja

Erikoissuunnittelija

Tarkastuksen tyyppi

Laki eduskunnan oikeusasiamiehestä 5 §

OPCAT

Sisällysluettelo

1	Yleistä	3
2	TARKASTUKSEN KOHDE JA TARKASTUKSEN KULKU	3
2.1	Yleistä tarkastuskohteesta	3
2.2	Tarkastuksen suorittamisesta	3
2.3	Tarkastuskohteen kuuleminen	4
3	TARKASTUSHAVAINNOT JA ALUSTAVAT KANNANOTOT	4
3.1	Aluksi	4
3.2	Tilat	4
3.2.1	Tarkastushavainnot.....	4
3.2.2	Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot	4

3.3	Resurssit.....	5
3.3.1	Tarkastushavainnot.....	5
3.3.2	Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	6
3.4	Yhteydensaanti poliklinikalle.....	6
3.4.1	Tarkastushavainnot.....	6
3.4.2	Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	6
3.5	Hoitoon pääsy.....	7
3.5.1	Tarkastushavainnot.....	7
3.5.2	Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	7
3.6	Tulotarkastukset.....	8
3.6.1	Tarkastushavainnot.....	8
3.6.2	Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	9
3.7	Suun terveydenhuollon palvelut.....	9
3.7.1	Tarkastushavainnot.....	9
3.7.2	Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	10
3.8	Korvaushoidossa olevat potilaat.....	11
3.8.1	Tarkastushavainnot.....	11
3.8.2	Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	12
3.9	Mielenterveyden hoito.....	12
3.9.1	Tarkastushavainnot.....	12
	Hoidon saatavuus.....	12
	ADHD tutkimukset.....	13
3.9.2	Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	13
3.10	Lääkehoito.....	14
3.10.1	Tarkastushavainnot.....	14
3.10.2	Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	14
3.11	Muita asioita.....	15
3.11.1	Tarkastushavainnot.....	15
	Laboratoriotulokset.....	15
	C-hepatiitin hoito.....	15
3.11.2	Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	15
	Laboratoriotulokset.....	15
	C-hepatiitin hoito.....	16
3.12	Yhteistyö vankilan kanssa.....	16
3.12.1	Tarkastushavainnot.....	16
3.12.2	Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	16
4	Toimenpiteet.....	17

1 YLEISTÄ

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslinin määräyksestä tarkastettiin Vankiterveydenhuollon Köyliön poliklinikka osana oikeusasiamiehen suljettuihin laitoksiin kohdistuvaa laillisuusvalvontaa. Tarkastus liittyy samalla oikeusasiamiehellä olevaan erityistehtävään YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan mukaisena kansallisena valvontaelimenä. Vankien terveydenhuolto on tärkeä osa mainitussa kansainvälisessä sopimuksessa turvattuja vankien oikeuksia.

Köyliön vankilaan tehtiin 26.5.–27.5.2025 tarkastus, josta laaditaan erillinen pöytäkirja (EOAK/2556/2025).

2 TARKASTUKSEN KOHDE JA TARKASTUKSEN KULKU

2.1 Yleistä tarkastuskohteesta

Vankiterveydenhuollon (VTH) tehtävänä on järjestää vankien ja tutkintavankien (tässä pöytäkirjassa käytetään yhteistä ilmaisua vankien) terveyden- ja sairaanhoito, jota Köyliön vankilan tiloissa toimiva poliklinikka toteuttaa.

Köyliön poliklinikka tuottaa perusterveydenhuollon avohoitopalvelut Köyliön vankilaan sijoitetuille vangeille.

Köyliön vankila on 73-paikkainen suljettu vankila miehille. Vankilaan on virallisten vankipaikkojen lisäksi sovittu kuusi lisävankipaikkaa valtakunnallisen yliasutuksen hillitsemiseksi. Vankilaan sijoitetaan vankeusrangaistuksiin tuomittuja. Köyliön vankila on sakko- ja lyhytaikaisvankeihin profiloitunut vankila. Lisäksi vankilassa on joitakin pidempiä tuomioita suorittavia vankeja ja elinkautisvankeja.

Tarkastushetkellä Köyliön vankilassa oli 76 vankia.

Köyliön poliklinikka on avoinna arkipäivisin klo 8.00-15:15.

2.1 Tarkastuksen suorittamisesta

Tarkastuksesta ja sen ajankohdasta ilmoitettiin tarkastuskohteelle ennalta.

Tarkastuksella haastateltiin poliklinikalla työskenteleviä sairaanhoitajia. Keskusteluun osallistuivat myös Vankiterveydenhuollon erikoissuunnittelija, ylihoitaja ja osastonhoitaja. Tämän jälkeen tarkastajat tutustuivat poliklinikan tiloihin.

Tarkastajat haastattelivat kahta potilasta.

2.1 Tarkastuskohteen kuuleminen

Tämän pöytäkirjan luonnos lähetettiin VTH:lle sekä Rikosseuraamuslaitokselle (jäljempänä myös Rise) ja Köyliön vankilalle tarkennuksia ja mahdollisia kommentteja varten. Rikosseuraamuslaitos ilmoitti, että sillä ei ole kommentoitavaa. VTH:lta saadut kommentit on otettu huomioon tässä pöytäkirjassa.

3 TARKASTUSHAVAINNOT JA ALUSTAVAT KANNANOTOT

3.1 Aluksi

Tarkastajien havainnot esiteltiin apulaisoikeusasiamies Maija Sakslinille.

Apulaisoikeusasiamies kiittää Köyliön poliklinikkaa ennen tarkastusta saaduista asiakirjoista samoin kuin tarkastuksen aikana käydystä avoimesta ja rakentavasta keskustelusta. Tarkastajien saaman käsityksen mukaan poliklinikalla oltiin sitoutuneita potilaiden hyvään hoitoon.

Ylimmän laillisuusvalvojan ja kansallisen valvontaelimen tehtävien mukaisesti tähän pöytäkirjaan on kirjattu sekä myönteisiä että parannusta edellyttäviä asioita, joita tarkastuksella on havaittu tai joista on tarkastuksen aikana keskusteltu. Tarkastuksella käytävät keskustelut ja tarkastuksen aiheuttamat havainnot ja toimenpiteet ovat aina rajallisia, minkä vuoksi pöytäkirja ei ole tyhjentävä. Mahdollista on, että tarkastuskohteeseen liittyy sellaisiakin reagointia edellyttäviä asioita, jotka eivät ole tarkastuksen kuluessa tulleet esille.

3.1 Tilat

3.2.1 Tarkastushavainnot

Poliklinikalla on käytössä kaksi vastaanottohuonetta, jotka vastaavat hyvin käyttötarkoitustaan. Lääkäri on paikalla poliklinikalla yhtenä päivänä viikossa, jolloin toinen sairaanhoitaja työskentelee lääkehuoneessa lääkkeiden jaossa. Turvajärjestelyt ovat asianmukaiset.

Erilliseen lääkkeenjako huoneeseen käynti on vain terveydenhuollon henkilökunnalla ja hätätapauksissa, esim. tulipalon syttyessä, päivystävällä vartijalla.

Poliklinikan henkilökunta pitää tiloja ja toimivina ja työvälineitä riittävinä. Tarkastajien havaintojen mukaan tilat ovat siisti ja asianmukaiset.

3.2.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Apulaisoikeusasiamies pitää potilaiden hyvän hoidon, poliklinikan toiminnan ja henkilökunnan työturvallisuuden kannalta olennaisena, että poliklinikan tilat ovat asianmukaiset ja toimintaan sopivat.

Sekä tarkastajien havaintojen että henkilökunnan kokemuksen mukaan poliklinikan tilat olivat siistit ja toimivat. Apulaisoikeusasiamies pitää tätä myönteisenä.

3.1 Resurssit

3.3.1 Tarkastushavainnot

Poliklinikalla työskentelee vakituisesti kaksi sairaanhoitajaa. Molemmat sairaanhoitajat ovat työskennelleet poliklinikalla yli vuoden.

Sairaanhoitajaresurssia on lisätty yhdestä kahteen vuonna 2024 ja sen jälkeen sairaanhoitajien työmäärä on ollut hallittavissa. Siitä huolimatta tehtävien tärkeysjärjestystä joudutaan jatkuvasti miettimään ja töitä joudutaan priorisoimaan.

Lyhyissä poissaoloissa sairaanhoitajat sijaistavat toisiaan. Kesäkauden ajaksi on palkattu sijainen.

Sairaanhoitajan vastaanotoille tulee päivittäin 15–20 potilasta. Potilastyön lisäksi sairaanhoitajat käsittelevät asiointilomakkeita, antavat korvaushoitoja sekä tekevät lääkkeenjakoja ja paperitöitä. Kiireellisissä tapauksissa sairaanhoitajan vastaanotolle pääsee samana päivänä, muissa tilanteissa on käytössä hoidontarpeen arviointiin perustuva ajanvarauskäytäntö.

Lääkäri käy poliklinikalla kerran viikossa pitämässä vastaanottoa. Lääkäri on yleislääkäri ja tekee työn ostopalveluna. Lääkäri saadaan aina muutamaksi kuukaudeksi kerrallaan, jonka jälkeen lääkäri vaihtuu. Sairaanhoitajien mielestä olisi parempi, että poliklinikalle saataisiin pitkäaikainen lääkäri, mutta ilmeisesti vankilan sijainti ja vankilatyö vaikeuttavat lääkärin saamista.

Lisäksi käytössä on etälääkärin konsultaatiopalvelu. Etälääkäripalvelu on VTH:n järjestämä valtakunnallinen palvelu. Etälääkärit hoitavat muidenkin VTH:n yksiköiden potilaita, eli lääkäreille on valtakunnalliset varauslistat. Aiemmin konsultaatiot tehtiin papereiden avulla, mutta nyt käyttöön on saatu myös videoyhteysmahdollisuus.

Potilaiden on myös mahdollista päästä fysioterapeutille vankisairaalaan tai fysioterapeutin voi tavata myös etävastaanoton kautta. Poliklinikalla ei ole muita erityistyöntekijöitä.

Poliklinikan sairaanhoitajat pitivät nykyistä lääkäripalvelujen saatavuutta ja toimivuutta sekä etäpalvelujen että lähipalvelujen osalta riittävänä. Myös poliklinikan aukioloaikoja sekä henkilöstöresursseja pidettiin riittävinä.

Huittisten vankilan poliklinikan kanssa tehdään yhteistyötä, kuten esimerkiksi, jos poliklinikalta ei löydy jotakin lääkettä, sitä voidaan kysyä Huittisista.

3.3.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä, että poliklinikan henkilökunta kokee henkilöstöressurssien olevan tällä hetkellä kohtuulliset. Apulaisoikeusasiamies kehottaa VTH:a huolehtimaan siitä, että henkilöstöressurit säilyvät jatkossakin riittävinä ottaen huomioon vankien palvelutarpeet ja poliklinikan henkilöstön työkuorma.

3.1 Yhteydensaanti poliklinikalle

3.4.1 Tarkastushavainnot

Potilaat saavat yhteyden poliklinikalle asiointilomakkeella. Vartijat tyhjentävät osastolla olevan laatikon kerran tai kaksi päivässä ja toimittavat asiointilomakkeet poliklinikalle. Vankilassa vangeilla ei ole käytössä digitaalisia yhteydenottoa poliklinikalle.

Hoitajat käyvät läpi asiointilomakkeet aamuisin ja akuutit asiat käsitellään heti. Poliklinikan sairaanhoitajat tekevät hoidon tarpeen arvion myös suun terveydenhuollon palveluja koskevissa asioissa. Yleisimmät syyt poliklinikalle hakeutumiseen ovat lääkitykset, kivut, vanhat vammat, huono olo ja vieroitusoireet.

Kiireettömiä asioita koskeviin asiointilomakkeisiin ei aina pystytä vastaamaan vuorokauden sisällä. Arkipäivisin asiointilomakkeita voi olla aamulla odottamassa 10–20. Viikonlopun jälkeen asiointilomakkeita on yleensä noin 20, mutta joskus niitä voi olla jopa 40.

Poliklinikalla ei ole mahdollisuutta työmäärästä johtuen ilmoittaa potilaille, miten asia etenee, vaan potilaat joutuvat odottamaan vastausta. Jos potilaalle varataan vastaanottoaika, siitä ilmoitetaan lomakkeella.

Kaikki asiointilomakkeet eivät johda vastaanottoajan varaamiseen. Esimerkiksi lääkitystä koskevia yhteydenottoja on paljon ja ne pannaan lääkärin jonoon. Kun lääkärin vastaus on saatu, se ilmoitetaan potilaalle.

Potilaiden antamissa palautteissa tuli esiin arvostelua asiointilomakkeisiin vastaamisen hitaudesta.

3.4.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Syyskuun 2023 alusta lukien yhteydensaantiin ja hoitoon pääsyyn vankiterveydenhuoltoon on sovellettu, mitä terveydenhuoltolain 51, 51 a, 51 b ja 52–54 §:ssä säädetään.

VTH:n poliklinikoiden osalta potilaan tulee saada arkipäivisin virka-aikana saman päivän aikana yhteys poliklinikkaan ja saada yksilöllinen arvio tutkimustensa tai hoitonsa tarpeesta ja kiireellisyydestä sekä siitä, minkä terveydenhuollon ammattihenkilön tekemiä tutkimuksia tai antamaa hoitoa hän tarvitsee.

Apulaisoikeusasiamies pitää tärkeänä, että vangit saavat vastauksen asiointilomakkeisiinsa, jotta he tietävät asiansa tulleen huomioituksi ja tietävät, mihin mahdollisiin toimenpiteisiin se on antanut aihetta.

Apulaisoikeusasiamies toteaa, että tarkastushavaintojen mukaan asiointilomakkeiden käsittely ja siten yhteyden saaminen poliklinikalle ei kaikissa tilanteissa toteudu saman päivän aikana lain edellyttämällä tavalla.

Apulaisoikeusasiamies kehottaa VTH:a omavalvonnan keinoin seuraamaan asiointilomakkeiden käsittelyaikaa ja etsimään keinoja tilanteen saattamiseksi lainmukaiseksi.

3.1 Hoitoon pääsy

3.5.1 Tarkastushavainnot

Akuutissa tilanteessa ei edellytetä asiointilomakkeen täyttämistä, vaan vanki voi kertoa vartijoille kiireellisestä tarpeestaan päästä poliklinikalle. Kiireellisissä tilanteissa hoitajan vastaanotolle pääsee samana päivänä poliklinikan aukioloaikoina.

Jos potilas tarvitsee kiireellisessä tilanteessa lääkärin lähivastaanottoa, potilas viedään Säkylän terveysasemalle taikka iltaisin ja viikonloppuisin Satasairaalan päivystykseen. Säkylän terveysasemalla on käytössä viranomaisnumero, johon saa helposti yhteyden. Poliklinikalta soitetaan aina ennen potilaan lähettämistä terveyskeskukseen. Henkilökunnan mielestä yhteistyö Säkylän terveyskeskuksen kanssa toimii hyvin. Tilanteesta riippuen joko soitetaan ambulanssi tai vartijat kuljettavat potilaan.

Sairaanhoitajan vastaanotolle pääsee kiirettömässä asiassa vasta useamman viikon päästä.

Kiirettömässä asiassa lääkärin vastaanotolle pääsee noin kahden viikon kuluessa. Lääkärin vastaanotto on kerran viikossa. Aina saman viikon vastaanottopäivälle ei ole tilaa, mutta seuraavalle viikolle yleensä on. Koska lääkäri käy vain kerran viikossa, lääkärin ajanvarauksiin jätetään vähän varaa sille, että tulee kiireellistä hoidettavaa.

3.5.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä sitä, että kiireellisissä asioissa sairaanhoitajan vastaanotolle sekä lääkärin päivystysvastaanotolle pääsee samana päivänä.

Tarkastuksella saatujen tietojen mukaan hoitoon pääsy kiireettömässä asioissa toteutuu terveydenhuoltolain 51 a §:ssä säädettyssä kolmen kuukauden enimmäisajassa.

Terveydenhuoltolain 51 a §:n mukaan lääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu perusterveydenhuollon kiireetön hoito on järjestettävä potilaan terveydentila, työ-, opiskelu- ja toimintakyky, palveluiden tarve ja hänen sairautensa tai vammansa ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin arviointia seuraavien kolmen kuukauden aikana.

Apulaisoikeusasiamies korostaa, että kyseessä on enimmäisaika ja potilaan tarvitseman hoidon ajankohta on siten arvioitava ja hoito toteutettava ensisijaisesti hänen yksilöllisen tarpeensa mukaisesti.

3.1 Tulotarkastukset

3.6.1 Tarkastushavainnot

Tulotarkastukset tehdään samana päivänä, jos vanki saapuu vankilaan arkipäivänä ennen kello 15.00 ja tämän ajankohdan jälkeen saapuvalla vangille tehdään tulotarkastus seuraavana päivänä.

Jos vanki saapuu perjantaina klo 15 jälkeen, tulotarkastus tehdään maanantaina.

Jos vanki siirtyy toisesta vankilasta, potilasasiakirjat tarkastetaan, jotta voidaan selvittää, onko vangilla keskeneräisiä hoitoja. VTH:ssa on käytäntönä, että hoito jatkuu toisen vankilan poliklinikalla siitä, mihin se on edellisessä paikassa jäänyt. Tämän vuoksi sairaanhoitajat kertoivat, että kaikkia vankeja ei ole tarpeen tavata, eikä kaikkia saapuvia vankeja edes pystyttäisi ottamaan vastaanotolle.

VTH:n ohjeen mukaan tulotarkastus tulee tehdä toisesta vankilasta siirtyvälle vangille, jos vanki ei ole käynyt VTH:n palveluissa vuoteen. Poliklinikan henkilökunta kertoi, että vankien joukossa ei ole ollut henkilöitä, jotka eivät olisi vuoteen olleet vastaanotolla. Tämä johtunee siitä, että Köyliön vankilassa vankien rangaistusajat ovat lyhyitä. Jos vanki siirtyy yllättäen toisesta vankilasta, tietoja hänen tilanteestaan kysytään puhelimitse edellisen vankilan poliklinikalta.

Tulotarkastuksessa sairaanhoitajat eivät riisuta vankeja. Vartijat riisuttavat vangit vankilaan tullessa ja sitä kautta poliklinikalle tulee tietoa mahdollisista vammoista. Tulotarkastuksessa katsotaan ihon kudoseheys ja kysytään mahdollisista väkivallan merkeistä ja pyydetään vankia näyttämään ne. Usein vangit itse näyttävät mahdolliset vammat tai ihottumat.

Terveystietojen antamisesta valvonnalle pyydetään kirjallinen suostumus ja se liitetään potilaan asiakirjoihin.

3.6.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Apulaisoikeusasiamies pitää asianmukaisena tulohaastattelun tekemistä arkisin vangin saapumispäivänä taikka illalla saapuneelle vangille seuraavana päivänä. Viikonlopun aikana ja pyhäpäivinä poliklinikalla ei ole henkilökuntaa, minkä vuoksi tällöin saapuneen vangin tulohaastattelu tehdään seuraavana arkipäivänä.

Apulaisoikeusasiamies pitää tilannetta ymmärrettävänä mutta muistuttaa kuitenkin CPT:n (Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea, European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) pitkäaikaisesta suosituksesta ryhtyä tehokkaisiin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että uusille vangeille tehdään järjestelmällisesti terveystarkastus 24 tunnin kuluessa heidän saapumisestaan vankilaan.

VTH:n Tulovaiheen terveystarkastus -ohjeen mukaan tulohaastattelu tehdään 3 vuorokauden kuluessa vankilaan tulosta. Akuutti terveydentilan arviointi tehdään välittömästi.

Tarkastushavaintojen mukaan toisesta vankilasta siirtyviä vankeja, joilla on ollut viimeisen vuoden aikana käyntejä VTH:n palveluissa, ei aina tavata henkilökohtaisesti Köyliön vankilaan tullessa.

Apulaisoikeusasiamies toteaa laillisuusvalvonnassa pidetyn tärkeänä, että vaikka uusi vanki tulisi toisesta vankilasta, jossa hänelle on tehty joskus aiemmin tulotarkastus, hänet tavattaisiin terveydenhuollossa hänen saavuttuaan. Tätä on perusteltu esimerkiksi Pyhäselän vankilan poliklinikan tarkastuksesta 10.10.2018 ([EOAK/4986/2018](#), julkaistu oikeusasiamiehen verkkosivuilla www.oikeusasiamies.fi) laaditussa pöytäkirjassa seuraavasti:

--- apulaisoikeusasiamies suosittaa, että terveydenhuollosta tavattaisiin myös muista vankiloista siirretyt vangit mahdollisimman pian heidän saapumisestaan ja selvitettäisiin, onko heillä terveydenhuollon tarvetta. Vanki on voinut erilaisista syistä jäädä tai jättäytyä edellisessä vankilassa terveydenhuollon palvelujen ulkopuolelle taikka kuljetuksen aikana on voinut tapahtua jotakin sellaista, mikä olisi vangin ja vankilan henkilökunnan oikeusturvan kannalta hyvä dokumentoida myös potilastietoihin. Vangin haastattelun ei tarvitsisi olla yhtä laaja kuin varsinainen tulotarkastus ja se voisi tapahtua esim. työkyvyn arvioinnin yhteydessä, jos arviointi tehdään 1–2 päivän kuluessa vangin saapumisesta.

3.1 Suun terveydenhuollon palvelut

3.7.1 Tarkastushavainnot

Köyliön poliklinikalla ei järjestetä suun terveydenhuollon palveluja.

Suun terveydenhuollon palveluja tarvitessaan vangit ottavat yhteyttä asiointilomakkeella ja poliklinikan sairaanhoitaja arvioi hoidon tarpeen ja kiireellisyyden.

Suun terveydenhuollon palvelua annetaan Turun poliklinikalla, jonne järjestetään kuljetus kolmen viikon välein. Yhdellä kerralla kuljetukseen otetaan enintään viisi vankia. Vain yhden osaston vankeja otetaan kerrallaan kuljetukseen ja eri osastoilta vuorotellen, joten vanki voi joutua odottamaan useamman viikon ajan vastaanotolle pääsyä. Usein odotusaikana tilanne pahenee ja hoidon tarve muuttuu kiireelliseksi.

Poliklinikan henkilökunta ei koe käytettävissä olevia suun terveydenhoidon palveluja riittäviksi vankien tarpeisiin nähden. Suurella osalla vangeista on suussa paljon hoidon tarvetta. Usein potilas tarvitsee useita hammaslääkärikäyntejä hoidon toteuttamiseksi. Matka Turkuun hammaslääkäriin sitoo valvonnasta aina kaksi henkilöä ja se on poissa vankilan vahvuudesta. Tämän vuoksi kuljetuksia ei voida järjestää useammin.

VTH ilmoitti tarkastuksen jälkeen kommenttinaan, että hammashoitolasta on ehdotettu käyntejä kahden viikoin välein, mutta valvonnallisista syistä tämä ei ole toteutunut. Lisäksi Turun vankilan odotustila on pieni, joten sinne ei mahdu kerralla viittä potilasta enempää. Turun vankilan valvonta on ilmoittanut, ettei se voi antaa lisäodotustilaa hammashoitopotilaiden käyttöön.

Akuuteissa tilanteissa potilas kuljetetaan Säkylän terveystieteiden tai Huittisten terveystieteiden hammashoitolaan.

3.7.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä sitä, että kiireellisissä tilanteissa suun terveydenhuollon hoitoon pääsy järjestyy nopeasti.

Apulaisoikeusasiamies pitää huolestuttavana sitä, että käytettävissä olevat suun terveydenhuollon palvelut vaikuttavat riittämättömiltä verrattuna vankien hoidon tarpeeseen.

Terveydenhuoltolain 51 b §:n perusterveydenhuoltoon kuuluva hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu tutkimus tai tarpeelliseksi todetun hoidon ensimmäinen tutkimus- tai hoitotapahtuma on järjestettävä potilaan terveydentila ja sairauden ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun 51 §:ssä tarkoitettu arvio hoidon tarpeesta ja kiireellisyydestä on tehty.

Hoitojakso tulee saattaa valmiiksi kohtuullisessa ajassa ilman tarpeetonta viivytystä hoitokäyntien välillä. Hoitosuunnitelmaan tulee kirjata hammaslääketieteellinen perustelu hoidon jaksottamiselle. Tämä ei kuitenkaan koske tilannetta, jossa potilaalle on määritelty yksilöllinen tutkimus- tai hoitoväli. Tutkimus tai hoito tulee järjestää hoitosuunnitelmaan kirjatun tutkimus- tai hoitovälin mukaisesti, jollei 51 §:ssä tarkoitettussa arvioissa tule esille seikkoja, joiden perusteella yksilöllisestä tutkimus- tai hoitovälistä tulee tai voidaan poiketa.

Vaikka kiireettömään suun terveydenhuoltoon hoitoon pääsy tapahtunee pääasiassa laissa säädetyssä määräajassa, apulaisoikeusasiamies korostaa kuitenkin, että terveydenhuoltolain 51 b §:ssä tarkoitettu kuuden kuukauden aika on enimmäisaika ja potilaan tarvitseman hoidon ajankohta on siten arvioitava ja hoito toteutettava ensisijaisesti hänen yksilöllisen tarpeensa mukaisesti.

Apulaisoikeusasiamies kehottaa VTH:a selvittämään mahdollisuuksia lisätä suun terveydenhuollon resursseja vankien palvelutarvetta vastaavaksi.

3.1 Korvaushoidossa olevat potilaat

3.8.1 Tarkastushavainnot

Opioidikorvaushoidossa oli tarkastuksen tekohetkellä noin 30–40 vankia.

Joskus tilanne on ollut ruuhkaisempi, jolloin sairaanhoitajat olivat kokeneet, että he eivät juuri muuta ehtineet tehdä kuin korvaushoitoja, koska korvaushoitoihin liittyviä vastaanottokäyntejä tuli noin 50 kappaletta viikossa.

Korvaushoitolääkkeinä on käytössä Buvidal-injektio, Suboxone-filmi, metadoni ja levometadoni. Suurin osa potilaista käyttää injektioita.

Poliklinikan henkilökunnan mielestä korvaushoidon aloittaminen ja korvaushoittoon pääsy on helppoa ja nopeaa.

Kun vanki ilmoittaa halustaan päästä opioidikorvaushoittoon, täytetään esitietolomakkeet ja tehdään päihdeanamneesi. Päihdetiimi käsittelee asian ja potilas käy päihdelääkärin etävastaanotolla. Päihdelääkäri päättää hoidon aloittamisesta. Useimmiten hoito aloitetaan. Poliklinikan henkilökunta kokee, että nykyinen korvaushoidon aloittamisen menettely on toimiva ja päihdetiimi toimii hyvin. Tällä hetkellä korvaushoittoon pääsy toteutuu alle kuukaudessa.

Jos potilaalla on ennen vankilaan tuloa aloitettu opioidikorvaushoito, poliklinikan henkilökunta soittaa aikaisempaan korvaushoitoyksikköön ja varmistaa hoidon tilanteen ja lääkityksen. Kaikilla vangeilla ei ole Kanta-palvelut käytössä, joten siksi hoitopaikkaan soitetaan ja samalla myös kerrotaan, että henkilö on vankilassa, jotta hoitopaikka ei turhaan odota henkilön saapumista lääkitykseen. Lääkäri päättää, onko tarvetta vaihtaa lääkitystä. Jos potilaalla on käytössä Subutex-injektio, se vaihdetaan toiseen valmisteeseen, koska mainittua valmistetta ei ole käytössä poliklinikalla.

Jos vanki saapuu viikonloppuna vankilaan, hän joutuu odottamaan maanantaihin korvaushoitolääkkeitä. Vangit eivät ole kokeneet tätä ongelmalliseksi, eikä siitä ole tullut kielteistä palautetta poliklinikalle. Tämä johtunee siitä, että vangit ovat hyvin usein päihtyneitä saapuessaan vankilaan. Toisaalta korvaushoitolääkitystä ei voisi antaa päihtyneelle potilaalle.

Jos potilas haluaa vaihtaa korvaushoitolääkitystään hoidon aikana, asia viedään päihdelääkärin kirjalliseen arvioon ja tarvittaessa varataan päihdelääkärin etävastaanotto.

Vangin vapautuessa poliklinikalta järjestetään jatkohoito ja ollaan yhteydessä jatkohoitopaikkaan. Jatkohoidon järjestäminen hyvinvointialueella onnistuu yleensä helposti Satakunnan, Turun ja Tampereen alueilla, mutta joidenkin muiden hyvinvointialueiden kanssa jatkohoidon järjestäminen on ollut vaikeampaa. Jatkohoito on kuitenkin aina järjestynyt. Vankilassa ei ole tutkintavankeja, joten vangin vapautuminen on aina ennakoitavissa.

3.8.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Tarkastushavaintojen mukaan opioidikorvaushoitoon pääsy ja hoidon aloittaminen on helppoa ja nopeaa.

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä, että potilaalle järjestetään päihdelääkärin etävastaanotto korvaushoitoa aloitettaessa sekä silloin kun on tarve keskustella lääkitysmuutoksista. Käytäntö on omiaan edistämään potilaan itsemääräämisoikeutta ja tiedonsaantioikeutta hoitoonsa liittyvistä kysymyksistä siten kuin potilaslaissa edellytetään.

Apulaisoikeusasiamies kannustaa jatkamaan käytäntöä.

3.1 Mielen terveyden hoito

3.9.1 Tarkastushavainnot

Hoidon saatavuus

Poliklinikalla ei ole saatavilla psykiatrisen sairaanhoitajan palveluja tai keskusteluapua. Poliklinikan sairaanhoitajat pystyvät vain vähäisissä määrin antamaan keskusteluapua, mutta sitäkin on tehty tarvittaessa. Vankilassa on diakoniatyöntekijä, jonka kanssa vangit voivat keskustella.

Mielen terveysasioissa on joskus ollut tarvetta palvelulle, jota ei ole pystytty järjestämään poliklinikalla. Tällainen tilanne oli esimerkiksi silloin, kun lääkäri oli katsonut, että vankipotilaalla olisi tarve tavata psykologia. Köyliön vankilassa ei ole myöskään Rikosseuraamuslaitoksen palveluksessa olevaa psykologia.

Tilanteissa, joissa poliklinikan tarjoama mielen terveyden hoito on ollut riittämätöntä potilaan tarpeisiin, potilaille järjestetään ennalta sovittu hoitajakso Psykiatrisen vankisairaalan Turun tai Vantaan yksikköön.

Jos potilaalla on tarve tahdosta riippumattoman hoidon arviolle, silloin potilas yleensä viedään Säkylän terveyskeskukseen.

VTH:n valtakunnallisen palvelun kautta on mahdollista varata etävastaanottoaika psykiatriselle sairaanhoitajalle tai psykiatrille, mutta tätä mahdollisuutta ei ole toistaiseksi käytetty poliklinikalla.

ADHD tutkimukset

Vankipotilaiden palautteissa tuli esiin ADHD-tutkimuksiin pääsyn vaikeus ja hitaus.

Henkilökunnan mukaan ADHD-tutkimuksiin pääsyprosessia on muutettu keväällä 2025. ADHD-tutkimusprosessi käynnistyy siten, että potilas laittaa asiointilomakkeen poliklinikalle. Tämän jälkeen asia etenee Nepsy-tiimiin ja sen jälkeen psykiatrille. Itsearviointilomakkeita käytetään, mutta niiden täyttäminen ei ole ehtona hoitoon pääsulle.

Haastatellut potilaat kokivat ADHD-tutkimusprosessiin kuuluvien lomakkeiden täyttämisen työlääksi.

3.9.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Normaalisuusperiaatteen mukaan vangeille tulee lähtökohtaisesti tarjota samat julkisen terveydenhuollon palvelut kuin julkinen terveydenhuolto tarjoaa muillekin. Lähtökohtana on siten, että psykiatrisia palveluja tulee olla saatavilla niitä tarvitseville. Vankien terveyden- ja sairaanhoidon saaminen on täysin riippuvaista VTH:n toiminnasta, sillä heillä ei ole muun väestön kaltaisia mahdollisuuksia hakeutua muihin terveydenhuollon palveluihin. Tämä korostaa VTH:n vastuuta toiminnan järjestämisestä ja resurssien riittävydestä.

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin on 25.4.2025 antamassaan ratkaisussa [EOAK/64/2024](#) pitänyt vankien mielenterveyden hoidon saatavuutta kokonaisuutena arvioiden erittäin huolestuttavana ja sekä potilaiden että henkilökunnan oikeusturvaa vaarantavana. Ratkaisussa apulaisoikeusasiamies totesi myös, että ADHD-tutkimuksille olisi huomattavasti suurempi tarve, verrattuna viime vuosina tehtyihin tutkimuksiin. Sama havainto on tehty myös esimerkiksi VTH:n Helsingin poliklinikan tarkastuspöytäkirjassa [EOAK/4637/2024](#) ja Psykiatrisen vankisairaalan Turun yksikön tarkastuspöytäkirjassa [EOAK/3067/2023](#). Apulaisoikeusasiamies on pyytänyt VTH:ta sekä ministeriöitä ilmoittamaan toimenpiteistään ratkaisun johdosta.

Apulaisoikeusasiamies kehottaa VTH:ta selvittämään mahdollisuuksia saada psykiatrisen sairaanhoitajan toteuttamaa keskusteluapua poliklinikalle sekä psykologin palveluja vankien tarpeen mukaisesti. Osittain palvelutarpeeseen voitaneen vastata lisäämällä jo olemassa olevien etäpalvelujen käyttöä, kuten esimerkiksi psykiatrisen sairaanhoitajan ja psykiatrin etävastaanottoja. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että VTH:n valtakunnalliset etäpalvelut on riittävästi resursoitu.

Tarkastuksella saatujen tietojen mukaan ADHD-tutkimuksiin pääsyn menettelytapoja on muutettu VTH:ssa ja tutkimuksiin pääsy on helpottunut, mitä apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä ja kannustaa jatkamaan toimintaa. Joskin apulaisoikeusasiamies pitää huolestuttavana sitä, että aikaisemmasta tilanteesta johtuen tutkimuksiin pääsyyn on edelleen jonoa. Apulaisoikeusasiamies kehottaa varmistamaan, että potilas saa tarvitsemansa tuen ADHD-hoitoprosessiin kuuluvien lomakkeiden täyttämiseen.

Apulaisoikeusasiamies seuraa vankien mielenterveyden hoidon palvelujen saatavuuden sekä ADHD-tutkimuksiin ja hoitoon pääsyn kehittymistä osana muuta laillisuusvalvontaansa.

3.1 Lääkehoito

3.10.1 Tarkastushavainnot

Sairaanhoitajat jakavat lääkkeitä kerran viikossa. Annosjakelua hyödynnetään niin paljon kuin mahdollista. Poliklinikalla jaettaville lääkkeille tehdään kaksoistarkastus.

Vartijat antavat valvotusti otettavat lääkkeitä ja korvaushoitolääkkeitä viikonloppuisin. Potilailta pyydetään kirjallinen suostumus tietojen antamisesta vartijoille. Kaikilla vartijoilla on VALLU-lääkkeenantokoulutus käytyinä, lukuun ottamatta lyhytaikaisia sijaisia.

3.10.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä sitä, että kaikille jaetuille lääkkeille tehdään kaksoistarkastus tarkastuksen ennakkomateriaalina toimitetun VTH:n lääkehoitosuunnitelman (7.11.2024) mukaisesti. Kaksoistarkastuksen merkitys korostuu vankiterveydenhuollon toimipaikoissa, sillä valvontahenkilöstö lääkkeenantajana ei omaa riittävää asiantuntemusta lääkityksen sisältöön ja siten kykyä puuttua mahdolliseen lääkepoikkeamaan.

Lääkehoitosuunnitelmassa todetaan, että mikäli lääkkeitä ei voida luovuttaa vangin haltuun, lääkkeiden annon potilaskohtaisesta dosetista tai annosjakelupussista suorittaa ja valvoo vankiloiden valvontahenkilökunta. Antaakseen valmiiksi jaettuja lääkkeitä vangeille vartijalla tulee olla suoritettuna lääkehoidon teoria ja tentti (VALLU-koulutus), annettuna hyväksytysti näytöt ja saatuna kirjallinen lupa (alue)ylilääkäriltä.

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä sitä, että tarkastuksella saatujen tietojen mukaan kaikilla vakinaisilla ja pitkäaikaista sijaisuutta tekevilla vartioilla on suoritettuna VALLU-lääkkeenantokoulutus.

3.1 Muita asioita

3.11.1 Tarkastushavainnot

Laboratoriotulokset

Laboratorionäytteet otetaan poliklinikalla ja ne lähetetään Säkylän terveyskeskukseen tutkittaviksi. Kaikilta potilailta ei löydy suonia helposti, joten joskus potilaita joudutaan lähettämään näytteenottoon Säkylän tai Huittisten terveyskeskukseen tai hyvin vaikeissa tapauksissa Satasairaalaan.

Laboratoriotulokset tulevat yleensä vuorokaudessa. Tulokset tulevat sähköpostilla ja sairaanhoitajat syöttävät tulokset käsin potilaan tietoihin. Tätä pidettiin riskinä virheellisten merkintöjen syntymiselle. Tällä hetkellä on käynnissä laboratoriopalvelujen kilpailutus, joka mahdollistaisi tulosten siirtymisen automaattisesti potilaan tietoihin.

C-hepatiitin hoito

VTH:ssa on ryhdytty aktiivisesti testaamaan ja hoitamaan C-hepatiittia. VTH on antanut maaliskuussa 2025 ohjeen C-hepatiitin diagnostiikasta, hoidosta ja tilastoinnista. Ohjeen taustalla on WHO:n tavoite poistaa C-hepatiitti maailmasta vuoteen 2030 mennessä ja Suomen hallituksen tavoite poistaa C-hepatiitti Suomesta vuoteen 2027 mennessä.

Kaikille vankilaan tuleville ja vankilassa jo oleville tarjotaan mahdollisuutta testiin ja kaikille viruksen kantajille annetaan hoitoa, jos hoito ehditään aloittamaan vankeuden aikana. Kun hoito aloitetaan, koko lääkekuuri annetaan vangille selliin haltuun. Tällä pyritään varmistamaan se, että potilas saa lääkkeitä mukaan, mikäli hän vapautuu tai vaihtaa vankilaa ennen lääkekuurin päättymistä.

3.11.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Laboratoriotulokset

Apulaisoikeusasiamies toteaa, että laboratoriotulosten siirtäminen manuaalisesti potilastietojärjestelmään sisältää virheiden syntymisen mahdollisuuden ja sitä kautta aiheuttaa potilasturvallisuusriskin. Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä sitä, että VTH on ryhtynyt etsimään ratkaisua, jolla vältettäisiin laboratoriotulosten siirtäminen manuaalisesti potilastietojärjestelmään.

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin on kiinnittänyt ongelmaan huomiota Helsingin poliklinikan tarkastuspöytäkirjassa 7.4.2025 [EOAK/4637/2024](#).

C-hepatiitin hoito

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä, että VTH on käynnistänyt C-hepatiitin testauksen ja hoidon. Erityisen myönteisenä apulaisoikeusasiamies pitää sitä, että hoidon käytännön toteutus on järjestetty niin, että mahdollisimman moni potilas pääsee hoidon piiriin ja pystyy toteuttamaan hoidon loppuun saakka, vaikka tuomio olisikin lyhyempi kuin lääkekuurin kesto.

3.1 Yhteistyö vankilan kanssa

3.12.1 Tarkastushavainnot

Poliklinikan henkilökunnan mukaan yhteistyö vankilan kanssa toimii hyvin. Kuljetukset vankilan ulkopuoliseen hoitoon taikka vangin hoitojakso hyvinvointialueen sairaalassa sitovat paljon vartijaresursseja, mikä näkyy valvontahenkilöstön vajauksena vankilan osastoilla. Akuuteissa tilanteissa kuljetukset hoitoon on aina saatu hoidettua.

Kiireettömiä hoitoaikoja vankilan ulkopuolella on joskus jouduttu siirtämään vartijaresurssien puutteen vuoksi. Esimerkiksi tilanteissa, joissa on ollut tarvetta järjestää samanaikaisesti useita kuljetuksia eri terveydenhuollon yksiköihin, kiireettömiä aikoja on jouduttu siirtämään.

Rikosseuraamuslaitoksen vartijaresurssien lisääminen helpottaisi tilannetta.

3.12.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä sitä, että kiireellisissä tilanteissa kuljetukset vankilan ulkopuoliseen hoitoon ovat toteutuneet.

Tarkastushavaintojen mukaan joskus kiireettömiä vastaanottoaikoja on jouduttu perumaan tai siirtämään vartijaresurssien vuoksi.

Apulaisoikeusasiamies esittää huolensa siitä, että vartijaresurssien puutteen vuoksi potilaiden lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi arvioitu hoito voi jäädä toteutumatta oikea-aikaisesti.

Perustuslain 19 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Potilaslain 3 §:n mukaan potilaalla on oikeus hänen terveydentilansa edellyttämään laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon.

Oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa vartijaresurssien määrään on kiinnitetty huomiota useilla Vankiterveydenhuollon poliklinikoiden tarkastuksilla (esim. Helsingin poliklinikan tarkastus [EOAK/4637/2024](#) ja Riihimäen poliklinikan tarkastus [EOAK/1107/2023](#)).

Apulaisoikeusasiamies pitää tilannetta huolestuttavana erityisesti sen vuoksi, että vangeilla ei ole muun väestön kaltaista mahdollisuutta hakeutua muihin kuin VTH:n tarjoamin terveyden- ja sairaanhoidon palveluihin.

Apulaisoikeusasiamies katsoo, että tilanteessa, jossa tarpeelliseksi arvioitua hoitoa ei pystytä antamaan oikea-aikaisesti, on olemassa suuri riski potilasturvallisuuden vaarantumisesta. Apulaisoikeusasiamies ei pidä hyväksyttävänä sitä, että vankien lääketieteellisten tarpeiden mukaisen terveyden- ja sairaanhoidon saaminen voi jäädä toteutumatta vartijaresurssin vähäisyyden tai puuttumisen vuoksi.

Vankeuslain 10 luvun 1 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen on turvattava vangin pääsy Vankiterveydenhuollon yksikön vastuulla olevaan vangin lääketieteellisten tarpeiden mukaiseen terveyden- ja sairaanhoitoon sekä lääkinnällisen kuntoutukseen.

Apulaisoikeusasiamies korostaa, että vankilan on edellä olevan mukaisesti huolehdittava osaltaan siitä, että vangit saavat heidän terveydentilansa edellyttämän terveyden- ja sairaanhoidon silloin, kun terveydenhuollon ammattihenkilö on arvioinut sen tarpeelliseksi.

VTH:n on pystyttävä hoitamaan asianmukaisesti ja tuloksellisesti sille lainsäädännössä asetetut tehtävät. Jos potilaita ei saada vastaanotolle sovittuna aikana, tilanne on omiaan vaarantamaan heidän perustuslain mukaista oikeuttaan riittäviin terveysterveystarpeisiin ja potilaslaissa edellytettyyn hyvään hoitoon.

4 TOIMENPITEET

Apulaisoikeusasiamies saattaa Vankiterveydenhuollon yksikön, Köyliön poliklinikan, Rikosseuraamuslaitoksen sekä Köyliön vankilan tietoon ja toiminnassa huomioon otettavaksi tässä pöytäkirjassa esitetyt huomiot ja kannanotot.

Pöytäkirja toimitetaan tiedoksi myös oikeusministeriön kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosastolle, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle.

Pöytäkirja julkaistaan oikeusasiamiehen verkkosivuilla.